ДОКЛАД

за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели

за 2024 година в Смолянска област

На територията на област Смолян, водите използвани за питейно-битови цели подлежат на контролен мониторинг от страна на РЗИ-Смолян и на мониторинг, извършван от водоснабдителната организация, общините и други ведомства. Основната цел на извършвания мониторинг е:

- да удостовери, че прилаганите мерки за контролиране на рисковете за човешкото здраве по цялата водоснабдителна система действат ефективно и питейната вода при крайния консуматор е безопасна и чиста;
- да гарантира постоянното съответствие на качествата на питейната вода с изискванията на Наредба № 9 от 16 март 2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели (обн. ДВ. бр. 30/2001 г., изм. и доп. ДВ бр. 43/2023 г.);
- да осигурява информация относно качеството на питейната вода.

Водоснабдителните зони на територията на областта са общо 146, както следва - 86 зони към ВиК, 28 към общински, 32 към други ведомства. Разпределени на 209 централни и 39 ведомствени водоизточници, местни водоизточници – 36 броя и минерални чешми за водоналиване от населението – 14 броя, от тях:

- „ВиК" ЕООД, гр. Смолян стопанисва 163 бр. водоизточници в 86 зони на водоснабдяване;
- Общинските администрации стопанисват 42 бр. водоизточници в 28 зони на водоснабдяване;
- Други ведомства стопанисват 39 бр. водоизточници в 32 зони на водоснабдяване.

Мониторингът на питейните води се извършва по показатели от Приложение 1, разпределени в група А и група Б, съгласно Приложение № 2 от Наредба № 9 за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели.

В област Смолян функционира едно водоснабдително дружество: „ВиК" ЕООД, гр. Смолян, което основно експлоатира водоснабдителните системи за питейно-битово водоснабдяване и осигурява водоснабдяването в повечето населени места в десетте общини на област Смолян. Дружеството извършва мониторинг за качеството на питейната вода в стопанисваните водоснабдителни зони по предварително изготвена и съгласувана с РЗИ-Смолян мониторингова програма. Мониторинга на питейните води по

физикохимични и микробиологични показатели се осъществява в централна лаборатория за изпитване на води при ВиК Смолян, която е акредитирана съгласно БДС EN ISO/IEC 17025:2018, а мониторинга по радиологични показатели, дружеството възлага на външна лаборатория, акредитирана съгласно БДС EN ISO/IEC 17025:2018.

Водоснабдяването в областта се извършва основно от подземни водоизточници (каптирани извори и малка част шахтови кладенци) и малък брой повърхностни водоизточници (речните водохващания и един язовир).

Язовир „Пловдивци" изцяло водоснабдява зона „Искрец", включваща населените места гр. Мадан, с. Средногорци, с. Ловци, с. Чурка, с. Бориново (община Мадан), с. Бърчево (община Рудозем) и кв. Койнарци в гр. Рудозем. Водите от язовира могат да се използват за питейно – битови цели и за част от гр. Рудозем и с. Войкова лъка (общ. Рудозем), при които водата се смесва с водата, идваща и от каптираните извори за населените места. През 2024 година водоснабдителна зона „Бърчево", стопанисвана от „ВиК" ЕООД гр. Смолян е включена към водоснабдителна зона „Искрец", поради водоснабдяването ѝ от язовир „Пловдивци".

Ежемесечно дружеството предоставя информация за извършения мониторинг, чрез попълнен екселски файл от информационната система за отчитане качеството на питейните води и информират РЗИ за предприетите мерки при нарушено водоснабдяване и за вземането на контролни проби води.

През 2024 г. е постъпила информация от „ВиК" за повишена мътност, вследствие на проливни дъждове в една зона „Хубча", като отклонението е само по показател мътност. Осигурени са водоноска и бутилирана изворна вода в детска градина, училища, център за психично здраве, дом за стари хора, общностен център за работа с деца. Замътването е краткотрайно.

Водоснабдителното дружеството ни информира и за намаляване на дебитите в 6 от зоните на водоснабдяване („Пресека", „Пампорово", „Чепеларе", „Гьоврен", „Пловдивци" и „Бралото").

Поради по-голям брой нестандартни проби по микробиологични показатели са проведени две работни срещи с ръководството и представители на водоснабдителното дружество: обсъдени са мерки, относно регулярното обеззаразяване на питейната вода, дадени са насоки за изготвяне на мониторинговата програма за 2025 г., коментирана е актуализацията на общите обеми, разпределен в зоните за денонощие, във връзка с намаления дебит на изворите.

На територията на областта, седем общински администрации стопанисват 28 водоснабдителни зони. Във връзка с извършените проверки в общинските администрации,

относно изпълнение на мониторинга за качеството на питейната вода са издадени 3 задължителни предписания до Община Смолян, Неделино и Чепеларе за изготвяне на мониторингови програми и извършване на мониторинг. За 2024 г. всички общини са предоставили за съгласуване мониторингови програми. Общините предоставят регулярно резултатите.

Юридическите лица, които стопанисват централни-ведомствени водоизточници, разпределени в 32 зони за водоснабдяване извършват мониторинг за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели. Ведомствените водоизточници обезпечават с питейна вода хижи, къщи за гости, почивни бази и производства на бутилирана вода. При проверките на представените протоколи от изпитванията не са констатирани отклонения. През 2024 г. са обособени нови три водоснабдителни зони, чиито водоизточници захранват с питейна вода места за временно настаняване.

Във връзка с измененията и допълненията на Наредба № 9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно – битови цели са изпратени писма до общините и на сайта на инспекцията е публикувана информация, относно необходимостта от организация за изготвяне на оценка на риска за вътрешната разпределителна система на *приоритетни обекти*, съгласно чл. 6г, ал. 1.

Във връзка с писмо вх. № 13-46/23.05.2024 г. на БД ИБР за констатирани отклонения по показател арсен, съгласно Наредба № 1 от 10.10.2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води, за периода 2020 г. е изискана допълнителна информация за конкретните пунктове, от които са взети пробите. Извършено е проучване и пробонабиране на питейна вода от с. Аламовци, двата извора, водоснабдяващи селото и от крайпътна чешма. Пробите са изпратени за анализ по показател арсен в РЗИ-Пловдив, като резултатите са без отклонения.

Водоснабдителното дружество на всеки две седмици подава информация за въведено режимно водоснабдяване по зони и населени места. През 2024 г. в шест *населени места* са въвеждани режимни водоснабдявания за определен период от време:

- *Второ тримесечие* – с. Малка Арда (община Баните);
- *Трето тримесечие* – с. Малка Арда, с. Гълъбово (община Баните), с. Осиково (община Девин), с. Върбина (община Мадан) и с. Павелско (община Чепеларе);
- *Четвърто тримесечие* – с. Малка Арда, с. Гълъбово (община Баните), с. Осиково (община Девин), с. Павелско и с. Проглед (община Чепеларе).

Основната причина за въведените режими е намален дебит на водоизточниците и липса на вода във водоема в с. Малка Арда. За с. Малка Арда, водоподаването се осъществява през ден за долна и горна махала на населеното място. Осигурени са водоноски в населените места Малка Арда, Гълъбово, Върбина и Павелско от „ВиК" ЕООД. За с. Осиково и с. Проглед е уведомено населението, че режимът е 3 и 8 часа за денонощие, като в с. Проглед е само през нощния период. При случаите на въведен режим на водоснабдяване не е установено влошаване в качеството на питейната вода.

При установяване на отклонения в качеството на питейните води, информирането на населението се осъществява посредством сайта на ВиК и кметовете на населените места.

Контролния мониторинг на РЗИ-Смолян се извършва в лабораторията за изпитване към Инспекцията, чрез спазване на въведените стандарти и изисквания, въпреки липсата на акредитация по БДС ISO 17 025 или БДС ISO 17 020.

През 2024 година сме изследвали по физикохимични показатели 238 проби и по микробиологични - 276 проби, от които:

- *от централни водоизточници* за питейно водоснабдяване:
- по показатели от група А – 128 проби за физикохимичен анализ и 128 проби за микробиологичен анализ;
- по показатели от група Б – 34 проби за физикохимичен анализ и 34 за микробиологичен анализ;
- *от ведомствените водоизточници* за питейно водоснабдяване:
- по показатели от група А – 26 броя за физикохимичен анализ и 26 проби за микробиологичен анализ;
- по показатели от група Б – 11 проби за физикохимичен анализ и 11 за микробиологичен;
- *от местни обществени водоизточници (чешми*) – 33 проби за физикохимичен и микробиологичен анализ (при план 36). Три от плануваните чешми са пресъхнали през 2024 г., което е причина и за неизпълнения мониторинг;
- *от минерална вода от чешми за обществено ползване* – 6 проби за физикохимичен анализ и 33 проби по микробиологичен анализ;
- *от сурови води от повърхностни водоизточници* – 11 проби за микробиологичен анализ.

Не се наблюдават трайни отклонения в качеството на питейната вода по показатели от група А и група Б.

РЗИ-Смолян е предоставила **34** проби в акредитираната лаборатория към РЗИ-Пловдив за изследвания по показатели от група Б (тежки метали, пестицидни остатъци, трихалометани и органични съединения) и към Столична РЗИ за анализ на показател бромати. Получените резултати са *без отклонения от нормата.*

В РЗИ-Пловдив са предоставени **25** проби (при план 23) за радиохимичен анализ по показатели: естествен уран, обща α-радиоактивност, обща β-радиоактивност и обща индикативна доза. Във връзка с наднормена стойност по показател обща алфа активност на зона „Славейно" са пробонабрани допълнително две проби от населеното място и от водоема на селото и са анализирани за обща α-радиоактивност, обща β-радиоактивност и обща индикативна доза. Резултати съответстват на нормативните изисквания.

При направен сравнителен анализ за периода 2014 – 2024 г. на водоснабдителната зона по изпитваните радиологични показатели (обща α-радиоактивност, обща β-радиоактивност, обща индикативна доза и естествен уран) не са установени отклонения в същите. Разположението на водоизточниците в зоната е в горски фонд, където няма данни за радиоактивни замърсители.

Във връзка с писмо на МЗ и НЦРРЗ се организира пробонабиране питейни води от 7-те големи зони на водоснабдяване („Пресека", „Рудозем", „Девин", „Бралото", „Пампорово", „Искрец" и „Чепеларе") и са изпратени в НЦРРЗ за определяне на съдържанието на „тритий" в питейните води на крана при потребителя. Получените резултати са без отклонения.

УСТАНОВЕНИ ОТКЛОНЕНИЯ ПРИ КОНТРОЛНИЯ МОНИТОРИНГ ЗА 2024 Г.

При извършения контролен мониторинг във водоснабдителните зони, във връзка с констатирани несъответствия в качеството на питейната вода са издадени 40 броя задължителни предписания за хигиенни мероприятия за извършване на профилактика на водоснабдителните обекти и съоръжения, и обеззаразяване на питейната вода, както следва:

- ✓ За питейна вода, подавана от централни водоизточници, несъответствия са установени:

- по микробиологични показатели в: 32 проби по колиформи, 16 проби по E.coli, 32 проби по брой колонии при 22° С и 9 проби по ентерококи. Предприети са незабавни мерки и с цел осигуряване на безопасна и чиста питейна вода са издадени ***32 броя предписания*** за профилактика на водоснабдителните съоръжения и обеззаразяване на питейната вода.

16 предписания са към ВиК дружеството и 16 са към кметовете на общините. Едно от предписанията до ВиК" ЕООД – Смолян не е изпълнено (за водоснабдителна зона

„Пловдивци"), за което са предприети административно наказателни мерки и е съставен АУАН на дружество. При извършения последващ контрол е установено, че питейната вода в с. Пловдивци е безопасна и чиста. Кметовете на населените места (където ВиК дружеството не стопанисва водоснабдителните обекти) своевременно уведомяват населението за извършване на профилактика на съоръженията и използване на водата само за битови нужди до излизане на стандартни повторни проби, а „ВиК" ЕООД отбелязва на интернет страницата си тази информация. Изследваните последващи проби съответстват на нормативните изисквания.

✓ За питейна вода, подавана от ведомствени водоизточници са установени несъответствия по показатели: в 8 проби по колиформи и брой колонии при 22° С, 5 проби по E.coli, 2 проби по ентерококи и 1 проба по желязо, за което са предприети незабавни мерки. Издадени са **8 *предписания*** до ведомствата, стопанисващи водоизточниците – за профилактика на водоснабдителните съоръжения и обеззаразяване на питейната вода, с цел осигуряване на безопасна и чиста питейна вода.

✓ За питейна вода, използвана за водоналиване от местни водоизточници са установени микробиологични отклонения по показатели: колиформи в 9 проби, E.coli в 4 проби, ентерококи в 2 проби и брой колонии при 22° С в 9 проби. Несъответствията са при местни водоизточници – „Билянина вода", чешма „Мини персенк", чешма „Христо Ботев", чешма „Първи май" – гр. Чепеларе, Турската чешма с. Проглед, чешми в гр. Смолян - „АРЗ" и посока с. Бостина до паметника, чешма „Сарелска" в гр. Златоград и чешма с. Борино.

Издадени са 5 предписания до общинските администрации, стопанисващи чешмите за извършване на профилактика на каптажите и обеззаразяване на питейната вода. При контролните проби се констатира отново отклонение по микробиологични показатели и са издадени 3 заповеди за спиране експлоатацията на обекти – местни водоизточници за чешма АРЗ Смолян (отменена със заповед за възстановяване); две чешми в гр. Чепеларе („Билянина вода" и чешма на ул. „Христо Ботев") и „Сарелска чешма" в гр. Златоград.

РЗИ-Смолян информира писменно Община Чепеларе да възстанови употребата на водата за питейни цели след доказване на микробиологична чистота, чрез три последователни проби без отклонения, за което ни информира.

Изпратено е писмо до Община Златоград за извършване на засилен мониторинг по микробиологични показатели на местните водоизточници, периодично почистване, профилактика на съоръженията и обеззаразяване на водата с биоциди, предназначени за целта.

СРАВНИТЕЛЕН ПРОЦЕНТ СТАНДАРТНОСТ ЗА ТРИГОДИШЕН ПЕРИОД

- **ЦЕНТРАЛНИ ВОДОИЗТОЧНИЦИ**

1. Физикохимични показатели

През 2024 г. са изследвани 128 проби питейни води по показатели от група А, без отклонения и 34 проби - по показатели от група Б, с едно отклонение по алфа активност. Съответствието е 97,1 %. За 2023 г. и 2022 г. съответствието е 100 %.

2. Микробиологични показатели

През 2024 година са изследвани 128 проби питейни води по показатели от група А, от които 27 проби са с отклонения и 34 проби – по показатели от група Б, от които 5 проби са с отклонения. Несъответствията са по показатели колиформи, E.coli, ентерококи и брой колонии при 22° С. Съответствието е 80,25 %. За 2023 г. е 89,33 %, а за 2022 година съответствието е 98,33.

При констатиране на отклоненията са издадени **32** броя предписания за провеждане на задължителни хигиенни мероприятия, от които едно не е изпълнено и е съставен акт за установяване на административни нарушения на водоснабдителното дружество. При останалите последващи проби не са констатирани несъответствия.

- **ВЕДОМСТВЕНИ ВОДОИЗТОЧНИЦИ**

1. Физикохимични показатели

През 2024 г. са изследвани 26 проби питейни води по показатели от група А и 11 проби – по показатели от група Б, с отклонение по показател желязо. Съответствието е 97.30 %. За 2023 г. и 2022 г. съответствието е 100 %.

2. Микробиологични показатели

През 2024 г. са изследвани 26 проби питейни води по показатели от група А, където 4 проби не съответстват на нормативните изисквания и 11 проби - по показатели от група Б, където 4 проби са с отклонения. Съответствието е 78,38 %. За 2023 г. е 91.89 %. За 2022 година съответствието е 94.28 %.

- **МЕСТНИ ОБЩЕСТВЕНИ ВОДОИЗТОЧНИЦИ**

През 2024 г. РЗИ – Смолян е извършила контролен мониторинг на 33 местни чешми, при план 36. Три от плануваните чешми са пресъхнали през 2024 г., което е причина и за неизпълнения мониторинг.

Анализирани са 33 проби води по физикохимични и 33 проби по микробиологични показатели, с 9 отклонения от нормата по микробиологични показатели.

Съответствието по микробиологични показатели е 72.73 %, по физикохимични показатели е 100 %. За 2023 година съответствието по микробиологични показатели е

82.50 % и 100 % по физикохимични показатели. За 2022г. е 95 % по микробиологични показатели и 100 % по физикохимични показатели.

- **МИНЕРАЛНИ ВОДИ**

През 2024 г. по физикохимични показатели са изследвани 6 проби, а по микробиологични показатели за съответствие с изискванията на Наредба № 14 (Обн. ДВ. бр.79/1987 г.) са анализирани 33 проби за микробиологичен анализ (при план 33) – без отклонения. Съответствието за 2024 г. е 100 %, за 2023 г. е 91.67 %,а за 2022 година съответствието е 100 %.

- **ПОВЪРХНОСТНИ (СУРОВИ) ВОДИ**

Извършено е пробонабиране на 11 броя повърхностни води за микробиологичен анализ от пунктове, определени по мониторинговите програми на БД ИБР – Пловдив и БД ЗБР – Благоевград. Предвид на получените резултати, РЗИ даде предложение за категоризиране на повърхностните води, съгласно Наредба № 12 (Обн. ДВ. бр. 63/2002 г.) за категория А1, един от повърхностните водоизточници категория А2. През 2024 г. е установено, че два от водоизточниците р. „Зорлийско дере" и р. „Мечо селище" са пресъхнали, поради което не е извършено пробонабиране.

ПОСТЪПИЛИ ЖАЛБИ И СИГНАЛИ ПРЕЗ 2024 Г.

През 2024 година е работено по **3 сигнала**:

За първо тримесечие: един постъпил сигнал за гр. Девин, относно силна миризма на хлор на питейната вода. При извършената проверка са направени индикаторни измервания и взети проби вода за изследване по физикохимични и микробиологични показатели от два пункта не са установени отклонения в качеството на подаваната за гр. Девин вода.

За трето тримесечие: един постъпил сигнал за странен вкус на питейната вода в с. Полковник Серафимово. При проверката и извършения анализ е установена наднормена стойност по показател остатъчна хлор. Предписано е незабавно предприемане на мерки и възстановяване качеството на водата, което е изпълнено.

За четвърто тримесечие: един постъпил сигнал за наличие на пяна в питейната вода на с. Елховец. Водоснабдителното дружество предприе незабавни мерки за отстраняване на проблема, свързан с връщане на вода от автомивка във водопровода. Извършено е поставяне на клапи на водопровода, масивна дезинфекция и промиване на същият. РЗИ-Смолян проконтролира качеството на питейната водата, която съответства на изискванията на Наредба № 9.

ИЗВОДИ:

През 2024 г. питейната вода в област Смолян остава с добри качества и безопасна за потребителите, със запазени постоянни стойности на химичните показатели. Това е в резултат, че 96 % от водоснабдяването на Смолянска област е от каптирани извори с голяма дълбочина, разположени в горски масиви. Въпреки това, поради силното засушаване през годината, дебитът на водоизточниците намаля и се увеличиха пробите питейни води с несъответствия по микробиологични показатели. Установените отклонения са за ограничено време и не водят до трайно влошаване качеството на питейна вода.

В резултат на своевременните действия на здравните инспектори и дадените от тях насоки несъответствията са отстранени. Предприемани са своевременни мерки от водоснабдителното дружество, кметовете на населените места и ведомствата, стопанисващи водоизточниците за коригиране на възникналите несъответствия с качеството на подаваната вода.

На територията на област Смолян през 2024 г. не е възниквала кризисна ситуация, водеща до епидемичен взрив от воден произход.

Приложение 1

Проби питейна вода, анализирани по показатели от група А и група Б през 2024 г.

No	**РЗИ, ВиК**	**брой проби общо (група А + Б)**	**от тях нестандартни проби**		**от тях стандартни проби**	
			брой	**%**	**брой**	**%**
1	РЗИ Смолян	199	41	20.60%	158	79.40%
2	ВиК ЕООД Смолян	382	11	2.87 %	371	97.12%
3	Община Мадан	7	1	14.28%	6	85.71 %
4	Община Смолян	13	3	23.08%	10	76.92%
5	Община Златоград	8	2	25.00%	6	75.00%
6.	Община Рудозем	11	9	81.82%	2	18.18%
7	Община Чепеларе	4	1	25.00%	3	75.00%
8	Община Баните	1	1	100%		
9	Община Неделино	11	7	63.64%	4	36.36%
10	**Общо:**	**636**	**76**	**11.95%**	**560**	**88.05%**

Приложение 2

Проби и анализи по микробиологични показатели през 2024 г.

No	РЗИ, ВиК	Брой проби общо	От тях нестандартни		Брой анализи общо	От тях нестандартни		От тях стандартни	
			брой	%		брой	%	брой	%
1	РЗИ-Смолян	199	40	20.10 %	803	110	13.70 %	693	86.30 %
2	ВиК ЕООД Смолян	334	11	3.29 %	1336	11	0.82 %	1325	99.18 %
3	Община Мадан	7	1	14.28 %	14	1	7.15 %	13	92.85 %
4	Община Смолян	13	3	23.08 %	51	10	19.61 %	41	80.39 %
5	Община Златоград	8	2	25.00 %	48	3	6.25 %	45	93.75 %
6	Община Рудозем	11	9	81.82 %	26	19	73.08 %	7	26.92%
7	Община Чепеларе	4	1	25.00 %	16	1	6.25 %	15	93.75%
8	Община Баните	1	1	100 %	2	2	100 %		
9	Община Неделино	11	7	63.64 %	22	7	31.82 %	15	68.18%
	Общо:	**588**	**75**	**12.75%**	**2318**	**164**	**7.07%**	**2154**	**92.93%**

Проби и анализи по физико-химични и органолептични показатели през 2024 г.

No	РЗИ, ВиК	Брой проби общо	От тях нестандартни		Брой анализи общо	От тях нестандартни		От тях стандартни	
			брой	%		брой	%	брой	%
1	РЗИ-Смолян	199	1	0.50 %	3600	1	0,03 %	3599	99.97 %
2	ВиК ЕООД Смолян	382	0	0.00%	7734	0	0.00%	7734	100
3	Община Мадан	6	0	0.00%	50	0	0.00%	50	100
4	Община Смолян	8	0	0.00%	96	0	0.00%	96	100
5	Община Златоград	8	0	0.00%	496	1	0.20%	495	99.80
6	Община Рудозем								
7	Община Чепеларе	3	0	100	33	0	0	33	100
8	Община Баните	1	0	100	8	0	0	8	100
9	Община Неделино	10	1	10.00%	80	1	1.25%	79	98.75
	Общо:	**617**	**2**	**0.32%**	**12097**	**3**	**0.02%**	**12094**	**99.98%**

Приложение 4

Проби и анализи по радиологични показатели (обща алфа-активност, обща бета-активност, радон и тритий), през 2024 г.

No	РЗИ, ВиК	Брой проби общо	От тях нестандартни		Брой анализи общо	От тях нестандартни		От тях стандартни	
			брой	%		брой	%	брой	%
1	РЗИ Смолян	25	1	4.00%	93	1	1.07%	92	98.93%
2	ВиК Смолян	44	0	0.00%	176	0	0.00%	176	100%
	Общо:	76	1	1.31%	269	1	0.37%	268	99.63

Във връзка с наднормена стойност по показател обща алфа активност на зона „Славейно“, включваща с. Славейно и невъзможност за определяне на показател индикативна доза са пробонабрани допълнително две проби от крана на потребителя на населеното място и от водоема на селото и са анализирани за обща α-радиоактивност, обща β-радиоактивност и обща индикативна доза. Получените резултати са без отклонения от нормативните изисквания.

Забележка: РЗИ Пловдив, Русе, Враца, Варна, Бургас и НЦРРЗ предоставят на всяка РЗИ поотделно броя на извършените анализи на взетите от тях проби. Приложение 4 се попълва от съответната РЗИ, която е отговорна за провеждането на контролния мониторинг на съответната административна област. В случаите, в които след съответното изчисление е установено несъответствие по показател „индикативна доза“ под таблицата се посочва зоната на водоснабдяване, населените места, мерките, които са предприети и състоянието към момента.